

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

ક્રિમિનલ અપીલ (અગેન્સ્ટ કન્વિક્શન) નંબર ૧૨૩૬/૨૦૧૩

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી બેલા એમ. ત્રિવેદી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી સોનિયા ગોકાની

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
---	--	--

૨	પત્રકાર રીફર કરવામાં આવે કે નહીં?	
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	

=====

જસવંતભાઈ નરસીહભાઈ બારીયા... અપીલકર્તા (ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય... વિરોધીઓ/સામાવાળા (ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧ તરફે શ્રી એચ. અહેમદ, એચ. સી. એલ. એસ. સમિતિ,
વકીલ

વિરોધી (ઓ)/સામાવાળા (ઓ) નંબર ૧ તરફે જાહેર શ્રી જે. કે. શાહ,

=====

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી બેલા એમ. ત્રિવેદી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી સોનિયા ગોકાની

તારીખ:૩૧/૦૧/૨૦૧૮

સિ.એ.વિ. ચુકાદો

(દ્વારા: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી સોનિયા ગોકાની)

૧ ગોધરા ખાતે પંચમહલ ખાતેના ૮મા વધારાના જિલ્લા અને સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશ સામે આ અપીલ છે, સત્ર કેસ નંબર ૧/૧૨, તારીખ:૧૪/૦૨/૨૦૧૩, બોમ્બે પોલીસ અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ સાથે વાંચી શકાય તેવા ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૮૧ (ટૂંકમાં, 'આઈ. પી. સી.') ની કલમ ૩૦૫ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે મોરવા (એચ) પોલીસ સ્ટેશનમાં આઈ-સી. આર. નંબર ૯૪/૨૦૧૧ તરીકે નોંધાયેલી એફ. આઈ. આર. ના સંબંધમાં.

ફેક્ટ્યુઅલ મેટ્રિક્સ:

૨ ફરિયાદી પક્ષનો કેસ, જેમ કે ઉકેલાયો છે તે નીચે મુજબ છે:

મૃતક અર્જુનભાઈની વિધવા પારુબેન મોરવા ખાતે તવીયાદ ફાલિયા ખાતે રહેતી હતી.તેમના પતિ ભાઈ-બહેનોમાં સૌથી મોટા હતા, જ્યારે અપીલકર્તા સૌથી નાનો હતો અને અપરિણીત હોવાને કારણે તેના માતાપિતા સાથે રહેતો

હતો. મૃતકના પિતાએ ખેતીની જમીન તમામ ભાઈ-બહેનોમાં વહેંચી દીધી હતી.તેમાંથી મૃતક પાસે જમીનનો એક ભાગ હતો અને અપીલકર્તા પાસે બીજો ભાગ હતો, જ્યારે તેમના માતા-પિતા અને અન્ય ભાઈઓ પાસે બાકીનો હિસ્સો હતો.મૃતક અને અપીલકર્તા બંને પણ પશુ ઉછેર કરતા હતા.

૨.૧ ફરિયાદી પક્ષનો કેસ છે કે મૃતકની માલિકીની એક ભેંસ અપીલકર્તાના ખેતરમાં પ્રવેશી હતી અને ડાંગરના ઊભા પાકને નુકસાન પહોંચાડ્યું હતું.તેના કારણે, અપીલકર્તા અને મૃતક વચ્ચે ઉગ્ર બોલાચાલી થઈ હતી.

૨.૨ ૨૮/૦૮/૨૦૧૧ પર, લગભગ ૧૧:૦૦ વાગ્યે સવારે, મૃતકએ તેની પત્નીને કહ્યું કે તે કોઈ કામ માટે ડાંગરિયા ગિડ્ડા ફાલિયા જઈ રહ્યો છે.સાંજે લગભગ ૭:૦૦ વાગ્યે સાંજે, તેણીએ તેના સસરાના ઘરની નજીક બૂમો સાંભળી.તેથી, તે તેની પુત્રી સાથે તે સ્થળે દોડી ગઈ હતી.જ્યારે તેણી ત્યાં પહોંચી ત્યારે તેણીએ જોયું કે તેનો સાળો એટલે કે અપીલકર્તા તેના પતિને ધમકી આપી રહ્યો હતો અને તેણે તેના પર લાકડાની લાકડીથી પ્રહારો પણ કર્યા હતા. પરિણામે, તેનો પતિ નીચે પડી ગયો અને લોહી વહેવા લાગ્યું.સાળાએ માર મારવાનું ચાલુ રાખ્યું, અને તેથી, ફરિયાદી તેની પુત્રી સાથે પોલીસ સ્ટેશન દોડી ગઈ અને પોલીસ દળને આ ઘટના વિશે જાણ કરી અને જણાવ્યું કે તેના પતિને તાત્કાલિક તબીબી સારવાર અને મદદની જરૂર છે.

૨.૩ ત્યારબાદ ઈજાગ્રસ્તને હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યો હતો, જોકે સારવાર દરમિયાન તેનું મોત થયું હતું.તેથી, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૪૨ હેઠળ અને ૨૮/૦૮/૨૦૧૧ પર બી. પી. અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે આઈ-સી. આર. નંબર ૯૪/૨૦૧૧ એ જ એફ.આઈ.આર. છે.

તપાસ પૂર્ણ થયા પછી, આરોપપત્ર વિદ્વાન ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ, પ્રથમ વર્ગની અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, જેણે આખરે તેને ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં, 'સંહિતા') ની કલમ ૨૦૯ હેઠળ ગોધરાની પંચમહલની સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કર્યું હતું અને તેને સેશન્સ કેસ નંબર ૧/૧૨ તરીકે ક્રમાંકિત કરવામાં આવ્યું હતું.

૨.૪ સુનાવણીના સમયે, અપીલકર્તા-આરોપીને આરોપો સમજાવવામાં આવ્યા હતા. જો કે, તેણે દોષિત ઠરાવ્યો ન હતો અને દાવો કર્યો હતો કે તેના પર કેસ ચલાવવામાં આવશે.

૨.૫ તેથી ફરિયાદી પક્ષે અપીલકર્તા સામે ઘડવામાં આવેલા આરોપોને ઘરે લાવવા માટે ૨૧ જેટલા સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી.ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા તપાસ કરાયેલા સાક્ષીઓની વિગતો નીચે મુજબ છે:

પ્રોસેક્શન સાક્ષી	નંબર	સાક્ષીનું નામ	એક્ઝિબિટ નંબર
૧	અનિલ રતનસિંહ મકવાના, ડો.	તબીબી અધિકારી, જેમણે મૃતકના વ્યક્તિનું પીએમ કર્યું હતું	૫
૨	અશોકભાઈ શંકરભાઈ તવીયાદ,	મૃતક વ્યક્તિના પંચનામાની તપાસનો સાક્ષી	૯
૩	રમેશચંદ્ર કોડરજી ચૌહાણ, ડો.	તબીબી અધિકારી, જેમણે ઘાયલોની સારવાર કરી હતી	૧૧
૪	હિમ્મતસિંહ અનૂપસિંહ ચૌહાણ,	મૃતકના કપડાં જમ કરવાના પંચનામાના સાક્ષી	૧૭
૫	હસમુખભાઈ મોહનસિંહ બારિયા	મૃતક વ્યક્તિના પંચનામાની તપાસનો સાક્ષી	૨૨
૬	રંજનસિંહ મનસુખભાઈ પટેલ	ગુનાના સ્થળના પંચનામાનો સાક્ષી	૨૩
૭	કિરીટસિંહ પુનમ્ભાઈ પારગી	ગુનાના સ્થળના પંચનામાનો સાક્ષી	૨૭
૮	દિપસિંગભાઈ મગનભાઈ બારિયા	મૃતકના કપડાં જમ કરવાના પંચનામાના સાક્ષી	૨૮
૯	ધનાભાઈ કાનાભાઈ વેંકર	મૃતકના કપડાં જમ કરવાના પંચનામાના સાક્ષી	૩૪

૧૦	પરુબેન અર્જુનભાઈ બારિયા, ફરિયાદી	પ્રથમ માહિતી આપનાર અને મૃતકની પત્ની	૩૫
૧૧	પ્રભાતસિંહ કાલુભાઈ પટેલ	શસ્ત્રની શોધના પંચનામાના સાક્ષી	૩૭
૧૨	બાબુભાઈ ગલાભાઈ પટેલ	શસ્ત્રની શોધના પંચનામાના સાક્ષી	૪૦
૧૩	નરસિંહભાઈ દલભાઈ બારિયા,	દોષિતના પિતા	૪૧
૧૪	ભરતસિંહ નરસિંહ બારિયા	દોષિતનો ભાઈ	૪૨
૧૫	સુરેખાબેન ભરતસિંહ બારિયા	દોષિતની સાસુ	૪૩
૧૬	રૂપલીબેન નરસિંહભાઈ બારિયા	દોષિતની માતા	૪૪
૧૭	જુવાનસિંહ કાલુભાઈ પટેલ,	પોલીસ સ્ટેશન અધિકારી	૪૫
૧૮	સૂરજબેન ગુલાબસિંહ બારિયા	દોષિતની સાસુ	૪૬
૧૯	ગુલાબસિંહ નરસિંહ બારિયા	દોષિતનો ભાઈ	૪૭
૨૦	હિરિબેન મથુરભાઈ પટેલ,	પ્રથમ માહિતી આપનારની માતા અને મૃતકની સાસુ	૪૯
૨૧	હરિભાઈ લિમ્બાભાઈ સંગડા,	તપાસ અધિકારી	૫૨
બચાવ સાક્ષી			
૧	સિરાજભાઈ યુસુફભાઈ શેખ, સાક્ષી, ગામના સરપંચ		૬૮

૨.૬ મૌખિક પુરાવા ઉપરાંત, ફરિયાદી પક્ષે નીચેના દસ્તાવેજ પુરાવા પણ રજૂ કર્યા હતા:

દસ્તાવેજ પુરાવા	સહભાગીઓ	એક્ઝિબિટ નંબર
૧	પીએમના અહેવાલો	૬
૨	પંચનામાની તપાસ કરો	૧૦
૩	જનરલ સિવિલ હોસ્પિટલ, ગોધરા દ્વારા જારી કરાયેલ મૃતક અર્જુનસિંહનું સારવાર પ્રમાણપત્ર	૧૨
૪	તબીબી અધિકારીએ ગોધરા નગરના પીએસઆઈને એમેડિકો કાનૂની કેસ નોંધવા માટે મેમોરેન્ડમ મોકલ્યું	૧૩
૫	અર્જુનભાઈના મૃત્યુ પછી જરૂરી પ્રક્રિયા હાથ ધરવા માટે ગોધરા નગરના પીએસઆઈને મેમોરેન્ડમ મોકલવામાં આવ્યું	૧૫
૬	આરોપી જસવંતભાઈના કપડાં જપ્ત કરવાના	૧૮

	પંચનામા અને પંચનામાની ધરપકડ કરો.	
૭	ગુનાના સ્થળનો પંચનામા	૨૪
૮	મૃતકના વ્યક્તિ પાસેથી મળી આવેલા કપડાનો પંચનામા	૨૯
૯	એફઆઈઆર	૩૬
૧૦	ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ હેઠળ ડિસ્કવરી પંચનામા,	૩૮
૧૧	એફએસએલનો પ્રાથમિક અહેવાલ	૩૮
૧૨	ગંભીર ગુનાનો અહેવાલ	૫૩
૧૩	આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૫ ઉમેરવા માટે મોકલવામાં આવેલા મેમોરેન્ડમની નકલ	૫૪
૧૪	મૃતક વ્યક્તિના પંચનામાની તપાસ કરવા માટે ગોધરાના કાર્યકારી મેજિસ્ટ્રેટને મેમોરેન્ડમ મોકલવામાં આવ્યું	૫૭
૧૫	મૃતદેહ સોંપવાના સંદર્ભમાં રસીદ બહાર પાડવામાં આવી	૫૮
૧૬	પોલીસ સ્ટેશનમાં મૃતકની વ્યક્તિ પાસેથી	૫૯

	મળેલા કપડાંના ઉત્પાદન અંગેના મેમોરેન્ડમ	
૧૭	પીએમને મૃતદેહ લઈ જવા માટે મોકલવામાં આવેલા મેમોરેન્ડમની ઓફિસ કોપી	૬૦
૧૮	મોકલવાની નોંધ	૬૧
૧૯	મુદ્દામલ વસ્તુઓ પ્રાપ્ત કરવા પર એફ. એસ. એલ. દ્વારા જારી કરાયેલી રસીદ	૬૨
૨૦	એફએસએલના વિશ્લેષણનો અહેવાલ	૬૩
૨૧	સેરોલોજીકલ રિપોર્ટ	૬૪

૨.૭ એકવાર પુરાવાઓનું રેકોર્ડિંગ પૂરું થયા પછી, સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીનું વધુ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું, જ્યાં, તેના દ્વારા લેવામાં આવેલો એકમાત્ર બચાવ એ હતો કે તેની સામે ખોટી રીતે કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે.

પોતાના કેસના સમર્થનમાં, અપીલકર્તાએ સંબંધિત સમયે સરપંચ તરીકે ફરજ બજાવતા સિરાજભાઈ યુસુફભાઈ શેખની પણ બચાવ પક્ષના સાક્ષી તરીકે તપાસ કરી હતી. અપીલકર્તાનો એવો પણ કેસ હતો કે ગામના અને તેમના સમાજના ૩-૪ આગેવાનોની હાજરીમાં પક્ષકારો વચ્ચે સમાધાન થયું હતું, જેમાં પ્રથમ ફરિયાદીએ કથિત રીતે જણાવ્યું હતું કે તેમના પતિને આકસ્મિક રીતે ઈજાઓ થઈ હતી અને તેઓ અવસાન પામ્યા હતા તથા તેઓ તે મુજબ જ

જુબાની આપશે. તેમાં એ વાત પર પણ ભાર મુકવામાં આવ્યો હતો કે હવે પક્ષકારો વચ્ચે કોઈ વિવાદ બાકી રહ્યો નથી.

૨.૮ ટ્રાયલ કોર્ટે બંને પક્ષોને સાંભળીને વર્તમાન અપીલકર્તાને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૭ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવ્યો હતો. જોકે, તેને જી. પી. અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે શંકાનો લાભ આપવામાં આવ્યો હતો.

૩ તેથી, વર્તમાન અપીલ, ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશને પડકારતી છે.

મૌખિક રજૂઆતો:

૪ ઉચ્ચ ન્યાયાલયની કાનૂની સેવાઓ સમિતિ દ્વારા અપીલકર્તા-દોષિત વતી અને તેના વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી એચ. અહમદે તેમની દલીલો વ્યાપક રીતે રજૂ કરી હતી.તેમણે આ અદાલતને વિનંતી કરી હતી કે પ્રથમ માહિતી આપનાર, એટલે કે મૃતકની વિધવાનું વર્તન ખૂબ જ વિચિત્ર છે અને ઇચ્છિત થવા માટે ઘણું બધું છોડી દે છે.જ્યારે તેના પતિ પર ગંભીર ઈજાઓના કારણે હુમલો કરવામાં આવ્યો અને તે નીચે પડી ગયો હોત, ત્યારે કોઈ વ્યક્તિ

પોલીસ સ્ટેશનમાં દોડી ન હોત અને તેના બદલે ચોક્કસપણે દરમિયાનગીરી કરી હોત અથવા તબીબી સહાય માટે બોલાવી શકી હોત, ખાસ કરીને જ્યારે તેણીને તેના નિવાસસ્થાનથી પોલીસ સ્ટેશનના અંતરની જાણ હતી.તેમણે વધુમાં એવી દલીલ પણ કરી હતી કે પોલીસ સ્ટેશનમાં આટલી ધસારો કરવા બદલ તેણીએ આપેલું સ્પષ્ટીકરણ પણ અસ્વીકાર્ય છે કે તેણી પોતાના અને પોતાની પુત્રીના જીવને જોખમ હોવાની આશંકામાં હતી.વધુમાં, શસ્ત્રના પ્રશ્ન પર પણ પંચ સાક્ષીઓએ સમર્થન આપ્યું નથી.આ બાબતના મૂળમાં ગંભીર નબળાઈ અને વિસંગતતા છે.વધુ ખાસ કરીને, શોધ અને જમીની વિગતોને ધ્યાનમાં રાખીને.ટ્રાયલ કોર્ટ એ વાતની પણ કદર કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ કે, સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ હોવા છતાં, ફરિયાદી પક્ષે આવા કોઈ સાક્ષીની તપાસ ન કરવાનું પસંદ કર્યું.તેથી, ફરિયાદી પક્ષનો કેસ, જે રસ ધરાવતા સાક્ષીઓના નાના પુરાવા પર આધાર રાખે છે, તેના પર વિશ્વાસ કરવો જોઈએ નહીં અને અપીલકર્તા પાસે ન હોઈ શકે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦ હેઠળ સજા પામેલા ગંભીર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો.

૪.૧ 'મોહર સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય', એ.આઈ.આર. ૧૯૮૧ એસ.સી. ૧૫૭૮ માં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે, જેમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું છે કે જો આંખના પુરાવા અને તબીબી

પુરાવા વચ્ચેની અસંગતતા, પુરાવાની પ્રશંસા કરતી વખતે જોવા મળે છે, તો દોષિત ઠેરવવાની સજા આવા પુરાવા પર આધારિત ન હોઈ શકે.

૫ તેનાથી વિપરીત, રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન એપીપી, શ્રી જે. કે. શાહે ભારપૂર્વક દલીલ કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટે તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં લીધા હતા, જેના કારણે આખરે તે આરોપોને યોગ્ય રીતે સાબિત કરવા તરફ દોરી ગયા હતા.વધુમાં, ઘટનાના સ્થળની સ્થિતિ એવી છે કે સ્વતંત્ર સાક્ષી સામે લડત આપવાની અને પ્રહારોના હુમલાનો સામનો કરવાની અપેક્ષા રાખવી એ લગભગ અશક્ય છે.વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે ફરિયાદી પક્ષના પુરાવાની શૈક્ષણિક પૃષ્ઠભૂમિ ધરાવતી વ્યક્તિના દ્રષ્ટિકોણથી પ્રશંસા કરવાની જરૂર નથી.પ્રથમ માહિતી આપનાર ગ્રામીણ પૃષ્ઠભૂમિમાંથી આવે છે અને આવી ઘટનાના અચાનક સાક્ષી બનવાથી કોઈને પણ મૂંઝવણ અને આશંકા થવી સ્વાભાવિક છે.તેમણે વધુમાં વિનંતી કરી હતી કે માત્ર એટલા માટે કે અપીલીય અદાલત પુરાવાના સમૂહથી અલગ નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે. તેમાં દખલ ન કરવી જોઈએ.

અપીલ અદાલતોની સત્તાઓ: ચર્ચા:

૬ આમ બંને પક્ષોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીની નજીકથી વિચારણા કર્યા પછી, શરૂઆતમાં, એ નોંધવું જરૂરી છે કે તે એક સારી રીતે સ્થાપિત કાયદો છે કે અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને માત્ર એટલા માટે બદલવો જોઈએ નહીં કારણ કે અપીલ અદાલત અલગ અને અલગ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવાની સંભાવના છે. ટ્રાયલ કોર્ટ એકવાર પુરાવાની પ્રશંસા કરે છે અને તેના પોતાના નિર્ણય પર આવે છે, જો તેને ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષની કાર્યવાહીમાં કાનૂની ભૂલ મળે તો ટ્રાયલ કોર્ટના આવા નિર્ણયને અપીલ કોર્ટ દ્વારા ઉલટાવી શકાય છે. મામલાના મૂળ સુધી જતી ગંભીર ગેરકાયદેસરતાને સાર્વિત કરવાનો બોજ અપીલકતપર છે. વધુમાં, ખોટા ચુકાદા અને વિકૃત ચુકાદા વચ્ચે ભૌતિક તફાવત છે, તેવી જ રીતે ખોટા ચુકાદા અને વિકૃત ચુકાદા વચ્ચે પણ તફાવત છે.

૬.૧ સર્વોચ્ચ અદાલતે '**મેસર્સ ઇન્ડિયન આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપની, લિમિટેડ એન્ડ અનથર વર્સિસ ઘેર વર્કમેન**', એ. આઈ. આર. ૧૯૫૮ એસ. સી. ૧૩૦ના કેસમાં એ જ મુદ્દાને ધ્યાનમાં રાખીને એવું માન્યું હતું કે અપીલ કોર્ટ તેના પોતાના ચુકાદાને બદલી શકે છે, પરંતુ, તે ત્યારે જ દખલ કરશે જ્યારે તારણ સંપૂર્ણપણે પાયાવિહોળું અથવા વિકૃત છે તેવું માનવા માટે સામગ્રી હોય.

૬.૨ 'ગોવિંદરાજુ @ગોવિંદરાજા વિરુદ્ધ શ્રીરામપુરમ અને અન્ય રાજ્ય', ૨૦૧૨
(જ) એસ. સી. સી. ૭૨૨ ના કેસમાં, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૪ સાથે
વાંચીને કલમ ૩૦૨ હેઠળ નોંધાયેલા ચુકાદા અને દોષિત ઠેરવવાના આદેશ અને
સજા સામે અપીલ કરવામાં આવી હતી. ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા નિર્દોષ જાહેર
કરવાના ચુકાદાને ઉલટાવવા માટે ઉઠાવવામાં આવેલા આધારો નીચે મુજબ
હતા:

(i) ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો ચુકાદો ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના સ્થાયી
સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ છે, જે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને દોષિત
ઠેરવવાના આદેશમાં રૂપાંતરિત કરે છે.

(ii) ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ચુકાદામાં કાયદાની સ્પષ્ટ ભૂલો અને
પુરાવાની પ્રશંસા થાય છે.તમામ સાક્ષીઓ પ્રતિકૂળ બની ગયા
હતા અને અપીલકર્તાની સજા પોલીસ અધિકારીની એકમાત્ર
જુબાની પર આધારિત ન હોઈ શકે, જે પોતે રસ ધરાવતા સાક્ષી
હતા.એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે અપીલકર્તા ગોવિંદરાજુ ઉર્ફે
ગોવિંદાને આ કેસમાં ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યા છે.

(iii) ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા કોઈ સ્વતંત્ર અથવા ભૌતિક સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી ન હતી. ગુનાના કથિત હથિયારોની પુનઃપ્રાપ્તિ ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૯૭૨ (ત્યારબાદ "અધિનિયમ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ની કલમ ૨૭ ની જોગવાઈઓ અનુસાર સાબિત થઈ નથી.

(iv) જમીના કોઈ સાક્ષીની તપાસ કરવામાં આવી ન હતી અને પોલીસ અધિકારીના નિવેદનને પોતે જ અપીલકર્તા પાસેથી પુરાવાઓમાં સ્વીકાર્ય કાયદેસરની વસૂલાત થઈ હોવાનું માનવા માટેનો આધાર બનાવી શકાતો નથી.

(v) મૃતકના શરીર પર કથિત રીતે થયેલી અને મળી આવેલી ઈજાઓના સંદર્ભમાં પણ આંખના પુરાવા તબીબી પુરાવા દ્વારા સમર્થિત નથી. ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી ૧ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી વાર્તા માત્ર અસંભવિત જ નથી પરંતુ સાચું હોવું અશક્ય છે.

(vi) ફરિયાદી પક્ષનો કેસ કોઈ વૈજ્ઞાનિક પુરાવા દ્વારા સમર્થિત નથી.

(vii) છેલ્લે, અપીલકર્તાની દલીલ છે કે તેમના પર આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૪ સાથે વાંચીને કલમ ૩૦૨ હેઠળ ગુનાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે તેમને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા. આરોપીઓમાંના એક એટલે કે ગોવર્ધન ઉર્ફે ગુંડાને રાજ્ય દ્વારા અપીલ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી ન હતી. આમ, ઉપરોક્ત આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવાના નિર્ણયને અંતિમ સ્વરૂપ મળ્યું હતું. એકવાર આરોપી ગોવર્ધન ઉર્ફે ગુંડા નિર્દોષ જાહેર થઈ જાય અને અપીલકર્તા ગોવિંદરાજુની ભૂમિકા ગોવર્ધનની તુલનામાં ઓછી થઈ જાય, તો વર્તમાન અપીલકર્તા પણ નિર્દોષ જાહેર થવાનો હકદાર હતો. આમ, ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો ચુકાદો કાયદાકીય નબળાઈઓથી પીડાય છે.

૬.૩ તેથી સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું અને નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો:

“૫ અપીલકર્તા અને રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને ધ્યાનમાં રાખીને, હવે આપણે પ્રથમ દલીલની તપાસ કરવા માટે આગળ વધી શકીએ છીએ. વર્તમાન કેસમાં ટ્રાયલ કોર્ટે બંને આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા. પહેલેથી જ નોંધ્યું છે તેમ, નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા

સામે, રાજ્યએ અપીલ કરવા માટે રજા માટેની અરજીને પ્રાધાન્ય આપ્યું હતું.વર્તમાન અપીલકર્તા ગોવિંદરાજુના કેસમાં રજા હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવી હતી જ્યારે અન્ય આરોપી ગોવર્ધનના કેસમાં તેને નકારી કાઢવામાં આવી હતી.આમ, ગોવર્ધનની તરફેણમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને અંતિમ સ્વરૂપ મળ્યું હતું.આપણે તપાસ કરવી પડશે કે શું ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કેસના ગુણદોષ પર અપીલકર્તાની તરફેણમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને પલટવામાં હાઈકોર્ટ ન્યાયી હતી કે કેમ.કાયદો સારી રીતે સ્થાપિત છે કે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલ પણ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં 'સી. આર. પી. સી.') હેઠળ અપીલ છે અને અપીલ અદાલતને તેની સામેના પુરાવાઓની ફરીથી પ્રશંસા, સમીક્ષા અને ફરીથી વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણા છે અને તે ધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાના આદેશ દ્વારા મજબૂત બને છે.પણ આ બાબતનો અંત નથી.અપીલ અદાલતે કાયદાના સંબંધિત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને સમગ્ર પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કરવી અને તેનું ફરીથી મૂલ્યાંકન કરવું અને ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના સિદ્ધાંતો સાથે સુસંગત આવા પુરાવા પર તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર

આવવું જોઈએ.{સંદર્ભ એલ. આર. એસ. વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.
પી. દ્વારા ગિરિજા પ્રસાદ (મૃત) [(૨૦૦૭) ૭ એસ. સી. સી.
૬૨૫:(એર ૨૦૦૭ એસ.સી. ૩૧૦૬:૨૦૦૭ એર
એસ.સી.૬બલ્યુ. ૫૫૮૯)]}.

૬ પુરાવાની પ્રશંસા સંબંધિત નિયમો ઉપરાંત, અદાલતે ભારતીય
ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્ર હેઠળ કાયદાના કેટલાક નોંધપાત્ર સિદ્ધાંતોને
ધ્યાનમાં રાખવા પડે છે, એટલે કે ન્યાયી સુનાવણીનો અધિકાર
અને નિર્દોષતાની ધારણા, જે ફોજદારી ન્યાયના વહીવટની બેવડી
આવશ્યકતાઓ છે.એક વ્યક્તિને દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં
સુધી નિર્દોષ માનવામાં આવે છે અને એકવાર ફોજદારી આરોપમાં
દોષિત ન ઠેરવવામાં આવે, તો તેને આવી ધારણાનો લાભ મળે
છે, જેમાં અદાલતો દ્વારા માત્ર અનિવાર્ય કારણોસર દખલ કરી
શકાય છે, માત્ર એટલા માટે નહીં કે પુરાવાઓની પ્રશંસા પર અન્ય
દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હતો.અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તારણોમાં
વિકૃતિના તત્વને શોધી શકાય તેવું હોવું જોઈએ, ક્યાં તો કાયદા
અથવા પુરાવાની પ્રશંસા.દોષિત ઠેરવવાના કેસમાં આરોપી દ્વારા
કરવામાં આવેલી અપીલથી વિપરીત, વિધાનસભાએ કલમ ૩૭૮,
સી. આર. પી. સી. ના સંદર્ભમાં અપીલ કરવાની મંજૂરીનો ખ્યાલ

રજૂ કર્યો હતો. આ એક સંકેત છે કે નિર્દોષ જાહેર કરવાની અપીલ સામાન્ય અપીલ કરતાં કંઈક અલગ સ્તરે મૂકવામાં આવે છે. પરંતુ એકવાર રજા આપવામાં આવે, પછી સામાન્ય અપીલ અને નિર્દોષતા સામેની અપીલ વચ્ચે ભાગ્યે જ કોઈ તફાવત હોય છે. કલમ ૩૭૮, સી. આર. પી. સી. હેઠળ અપીલ કરવાની મંજૂરીની વિભાવનાને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ અને નિયમિત અપીલના કિસ્સામાં યોગ્યતા પર અપીલ અદાલત દ્વારા ચુકાદાની વિચારણા વચ્ચેના વધારાના તબક્કા તરીકે રજૂ કરવામાં આવી છે. કલમ ૩૭૮ની પેટા-કલમ (૩) સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરે છે કે પેટા-કલમ (૧) અથવા (૨) હેઠળ ઉચ્ચ અદાલતમાં કોઈ પણ અપીલ ઉચ્ચ અદાલતની મંજૂરી સિવાય સ્વીકારવામાં આવશે નહીં. નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને ચોક્કસ મૂલ્ય આપવાના આ કાયદાકીય ઉદ્દેશને અદાલતો દ્વારા અવગણી શકાય નહીં. સી. આર. પી. સી. ની યોજના હેઠળ, દોષિતને મુક્ત નાગરિકનો અધિકાર આપવામાં આવે છે. નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા દ્વારા આરોપીને મળેલો લાભ છીનવી શકાય છે અને તેને અપીલ પર દોષિત ઠેરવી શકાય છે, ત્યારે જ જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો તથ્યો અથવા કાયદા પર વિદ્યુત હોય. તેની સામેના પુરાવાઓની તપાસ કર્યા પછી, અપીલ અદાલતે સંપૂર્ણપણે ખાતરી કરવી

જોઈએ કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પરત કરવામાં આવેલા તારણો ખરેખર ખોટા છે અને ફોજદારી કાયદાના સ્થાયી સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ છે.રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ શેરા રામ ઉર્ફે વિષ્ણુ દત્તાના કિસ્સામાં [(૨૦૧૨) ૧ એસસીસી ૬૦૨:(એ. આઈ. આર. ૨૦૧૨ એસ. સી. ૧)], આ અદાલતની એક બેન્ચ, જેમાં અમારામાંથી એક (ન્યાયમૂર્તિ સ્વતંત્ર કુમાર) સભ્ય હતા, તેમણે એવો મત વ્યક્ત કર્યો હતો કે નિર્દોષતા સામેની અપીલ અને દોષિત ઠેરવવા સામેની અપીલ વચ્ચે કોઈ ગંભીર તફાવત હોઈ શકે નહીં, પરંતુ કોર્ટે કોર્ટના આદેશ દ્વારા યોગ્ય રીતે સમર્થિત આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણાના મૂલ્યને ધ્યાનમાં રાખવું પડશે, જ્યારે કોર્ટે તેના અપીલ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે.આ જ કેસમાં, કોર્ટે આ અદાલતના એવા સિદ્ધાંતો સાથે સંકળાયેલા વિવિધ ચુકાદાઓની પણ તપાસ કરી હતી જે નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામે અપીલમાં અપીલીય અદાલત દ્વારા અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગને માર્ગદર્શન આપી શકે છે.અમે ઉપયોગી રીતે તે ચુકાદાના નીચેના ફ્કરાનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ:

"૮ ભારતમાં દંડાત્મક કાયદાઓ મુખ્યત્વે અમુક મૂળભૂત પ્રક્રિયાગત મૂલ્યો પર આધારિત છે, જે નિષ્પક્ષ સુનાવણીનો

અધિકાર અને નિર્દોષતાની ધારણા છે.એક વ્યક્તિને દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી નિર્દોષ માનવામાં આવે છે અને એકવાર ફોજદારી આરોપમાં દોષિત ન ઠેરવવામાં આવે, તો તેને આવી ધારણાનો લાભ મળે છે જેમાં માત્ર માન્ય અને યોગ્ય કારણોસર દખલ કરી શકાય છે.નિર્દોષતા સામેની અપીલને હંમેશા દોષિત ઠેરવવા સામેની સામાન્ય અપીલથી અલગ કરવામાં આવે છે.જ્યાં પણ ચુકાદામાં દેખાતા તથ્યો અને/અથવા કાયદાની વિકૃતિ હોય, ત્યાં અપીલ અદાલત નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદામાં દખલ કરવા માટે તેના અધિકારક્ષેત્રમાં હશે, પરંતુ અન્યથા આવી દખલગીરીની જરૂર નથી.

૮ અમે રાજસ્થાન રાજ્યના કેસમાં આ અદાલતના તાજેતરના ચુકાદાનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ, ગૃહ વિભાગના સચિવ વિરુદ્ધ અબ્દુલ મન્નાન [(૨૦૧૧) ૮ એસસીસી ૬૫:(એ. આઈ. આર. ૨૦૧૧ એસ. સી. ૩૦૧૩:૧૧ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ૬૫૫૧)], જેમાં આ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદામાં દખલ કરવા અને તેને ઉલટાવી દેવાની અપીલ અદાલતની સત્તાઓ પરની મર્યાદાની ચર્ચા કરી હતી.

૧૧ આ અદાલતે તેના વિવિધ ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:—

"૧૨ ઉપરોક્ત નોંધાયેલા તારણો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે તેમ, દોષિત ઠેરવવાના ચુકાદાને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદામાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવ્યો હતો.આમ, પ્રથમ અને અગ્રણી પ્રશ્ન કે જેના પર આપણે વિચાર કરવાની જરૂર છે તે એ છે કે, કઈ સંજોગોમાં આ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદામાં દખલ કરવી જોઈએ.હુકમ સામે નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે તો, રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલ આ અદાલતમાં માત્ર અદાલતની મંજૂરી સાથે જ જાળવી શકાય છે.તેનાથી વિપરીત, જો ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને હાઈકોર્ટ દ્વારા રદ કરવામાં આવે અને આરોપીને મૃત્યુદંડ અથવા આજીવન કેદ અથવા ૧૦ વર્ષથી વધુ કેદની સજા ફટકારવામાં આવે, તો આરોપીના અપીલના અધિકારને ભારતના બંધારણની કલમ ૧૩૪ (૧) (એ) અને ૧૩૪ (૧) (બી) અને દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૭૮ની જોગવાઈઓને આધિન સંપૂર્ણ અધિકાર તરીકે ગણવામાં આવે છે.આને ધ્યાનમાં રાખીને, તે સ્પષ્ટ છે કે નિર્દોષતા સામેની અપીલને આ અદાલત દ્વારા પસંદ

કરવામાં આવેલી સામાન્ય અપીલની તુલનામાં થોડી અલગ પરિમાણો પર ગણવામાં આવે છે.

૧૩ જ્યારે કોઈ આરોપી ફોજદારી આરોપમાંથી મુક્ત થાય છે, ત્યારે તેને સ્વતંત્ર નાગરિક બનવાનો અધિકાર મળે છે અને આ અદાલત તે અધિકારને છીનવી લેવા માટે ખૂબ જ સાવધ રહે છે. આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણા આપણા ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્ર હેઠળ આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવાના હકીકત દ્વારા વધુ મજબૂત બને છે. અદાલતોએ એવું માન્યું છે કે જો કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય, તો આરોપીની તરફેણમાં અદાલત દ્વારા અપનાવવામાં આવી શકે છે. જો કે, આ સિદ્ધાંત કેસના તથ્યો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને લાગુ થવો જોઈએ અને અંગૂઠો નિયમ એ છે કે ફરિયાદી પક્ષે વાજબી શંકાની બહાર તેનો કેસ સાબિત કર્યો છે કે કેમ. જો ફરિયાદી પક્ષ તેની જવાબદારી નિભાવવામાં સફળ થયો હોય, અને પુરાવાઓની પ્રશંસા કરવામાં ભૂલ રેકૉર્ડની સામે સ્પષ્ટ છે, તો ન્યાયના ઉદ્દેશો પૂરા થાય છે તેની ખાતરી કરવા માટે કોર્ટ નિર્દોષતાના ચુકાદામાં દખલ કરી શકે છે. આ લિંચપિન છે જેની આસપાસ ફોજદારી ન્યાયનો વહીવટ ફરે છે.

૧૪ તે ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રનો સ્થાયી સિદ્ધાંત છે કે સાબિતીનો બોજ ફરિયાદી પક્ષ પર છે અને તેણે વાજબી શંકાની બહાર આરોપ સાબિત કરવો પડે છે. નિર્દોષતાની ધારણા અને ન્યાયી સુનાવણીનો અધિકાર એ આપણી ફોજદારી ન્યાય વ્યવસ્થા હેઠળ આરોપી માટે ઉપલબ્ધ બેવડા રક્ષણો છે, પરંતુ એકવાર ફરિયાદી પક્ષે તેનો કેસ અને ફરિયાદી પક્ષની આગેવાની હેઠળના પુરાવા સાબિત કરી લીધા પછી, ઘટનાઓની સાંકળ સાથે જોડાણમાં, જે બન્યું હોવાનું કહેવાય છે, જો આરોપી દોષિત છે તે નિષ્કર્ષ તરફ અનિવાર્યપણે નિર્દેશ કરે તો અદાલત નિર્દોષતાના ચુકાદામાં પણ દખલ કરી શકે છે. નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો પુરાવાની ખોટી પ્રશંસા અથવા ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના સ્થાયી નિયમોના સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન પર આધારિત હોઈ શકે છે.

૧૫ હવે આપણે આ મુદ્દા પર આ અદાલતના કેટલાક ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ. એમપી રાજ્ય વિરુદ્ધ બચુદાસમાં (એર ૨૦૦૭ એસસી ૧૨૩૬:૨૦૦૭ એર એસસીડબલ્યુ ૧૩૦૨), અદાલત એવા કેસ સાથે સંબંધિત હતી જેમાં આરોપીને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કલમ ૩૪, આઈ. પી. સી. સાથે વાંચી શકાય તેવા કલમ

૩૦૪, ભાગ II હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષી ઠેરવવામાં આવ્યો હતો; પરંતુ મધ્ય પ્રદેશની ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા તેને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. આ અદાલત દ્વારા અપીલને ફગાવી દેવામાં આવી હતી, જેમાં કહેવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે આપું કરવા માટે નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો હોય ત્યારે જ સુપ્રીમ કોર્ટની દખલગીરીની માંગ કરવામાં આવી હતી. અગાઉના ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, આ અદાલતે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો: (એસસીસી પૃષ્ઠો ૧૩૮-૩૯, ફકરા ૯-૧૦): (એર, એર એસ.સી. ૬બલ્યુ. ના ફકરા ૯ અને ૧૦)

"૯ જે પુરાવા પર નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવા માટે અપીલ અદાલત પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી. સામાન્ય રીતે, નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવામાં આવશે નહીં કારણ કે નિર્દોષ જાહેર કરીને આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણા વધુ મજબૂત બને છે. ફોજદારી કેસોમાં ન્યાયના વહીવટની જાળમાંથી પસાર થતો સુવર્ણ સૂત્ર એ છે કે જો આ કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય, એક આરોપીના અપરાધ તરફ અને બીજો તેની નિર્દોષતા તરફ નિર્દેશ કરે, તો તે દ્રષ્ટિકોણ જે આરોપી માટે અનુકૂળ હોય તે અપનાવવો

જોઈએ.ન્યાયની નિષ્ફળતાને અટકાવવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવું એ અદાલતની સર્વોચ્ચ વિચારણા છે.ન્યાયની નિષ્ફળતા જે દોષિતને નિર્દોષ જાહેર કરવાથી ઉદ્ભવી શકે છે તે નિર્દોષને દોષિત ઠેરવવા કરતાં ઓછી નથી.એવા કેસમાં કે જ્યાં સ્વીકાર્ય પુરાવાની અવગણના કરવામાં આવે છે, અપીલ અદાલત પર ફરજ મૂકવામાં આવે છે કે જ્યાં આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય તેવા પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કરવામાં આવે, જેનો હેતુ એ નક્કી કરવાનો છે કે કોઈ પણ આરોપીએ ખરેખર કોઈ ગુનો કર્યો છે કે નહીં.(ભગવાન સિંહ વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૨૦૦૩ એસ. સી. ૧૦૮૮:૨૦૦૩ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ૬૫૭) જુઓ) નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામેની અપીલને ધ્યાનમાં રાખીને અપીલીય અદાલત દ્વારા અનુસરવાનો સિદ્ધાંત એ છે કે જ્યારે આવું કરવા માટે અનિવાર્ય અને નોંધપાત્ર કારણો હોય ત્યારે જ દખલ કરવી.જો વિવાદિત ચુકાદો સ્પષ્ટ રીતે ગેરવાજબી હોય અને સંબંધિત અને વિશ્વાસપાત્ર સામગ્રીને પ્રક્રિયામાં અન્યાયી રીતે દૂર કરવામાં આવી હોય, તો તે દખલગીરીનું અનિવાર્ય કારણ છે.શિવાજી સાહેબરાવ બોબડે વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૧૯૭૩ એસ. સી. ૨૬૨૨); રમેશ બાબૂલાલ દોશી વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (એ.

આઈ. આર. ૧૯૯૬ એસ. સી. ૨૦૩૫:૧૯૯૬ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ૬૦૮૫. ૨૪૩૮); જસવંત સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૨૦૦૦ એસ. સી. ૧૮૩૩:૨૦૦૦ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ૬૦૮૫. ૧૪૩૦); રાજ કિશોર ઝા વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૨૦૦૩ એસ. સી. ૪૬૬૪:૨૦૦૩ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ૬૦૮૫); પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ કરનૌલ સિંહ (એ. આઈ. આર. ૨૦૦૩ એસ. સી. ૩૬૦૮:૨૦૦૩ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ૬૦૮૫. ૪૦૬૫); પંજાબ વિરુદ્ધ પોહલા સિંહ (એર ૨૦૦૩ એસ.સી. ૪૪૦૭:૨૦૦૩ એર એસ.સી.૬૦૮૫. ૫૦૪૪); સુચંદ પાલ વિરુદ્ધ ફાલી પાલ (એર ૨૦૦૪ એસ.સી. ૮૭૩:૨૦૦૩ એર એસ.સી.૬૦૮૫. ૬૫૭૩) અને સચચે લાલ તિવારી વિરુદ્ધ યુપી રાજ્ય (એર ૨૦૦૪ એસ.સી. ૫૦૩૮:૨૦૦૪ એર એસ.સી.૬૦૮૫. ૫૬૭૨)

૧૦ જ્યારે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની પૃષ્ઠભૂમિમાં હાઈકોર્ટના તારણો ઉપર નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોના ટચસ્ટોન પર ચકાસવામાં આવે છે, ત્યારે અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે હાઈકોર્ટના ચુકાદામાં દખલગીરીની બાંધધરી આપવા માટે કોઈ નબળાઈ નથી.

૧૬ ખૂબ જ તાજેતરના ચુકાદામાં, કેરળ રાજ્ય વિરુદ્ધ સી. પી. રાવની આ અદાલતની ખંડપીઠે ૨૦૧૧ના રોજ ચુકાદો આપ્યો હતો, જેમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં આ અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપના અવકાશની ચર્ચા કરવામાં આવી હતી અને સંવત સિંહ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૧૯૬૧ એસ. સી. ૭૧૫) માં આ અદાલતના ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે આપેલા અભિપ્રાયને પુનરાવર્તિત કરતા કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

“૧૩ આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચતા, આપણને સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંતની યાદ અપાવવામાં આવે છે કે જ્યારે અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે ઉભી થતી અપીલમાં તેની વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવો પડે છે, ત્યારે અદાલતે યાદ રાખવું જોઈએ કે આરોપીની નિર્દોષતા વધુ પુનઃસ્થાપિત થાય છે. ઉચ્ચ ન્યાયાલયના આવા નિર્ણય સામે, નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં આ અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપનો અવકાશ સંવત સિંહ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૧૯૬૧ એસ. સી. ૭૧૫) માં આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ખૂબ જ

સંક્ષિપ્તમાં નિર્ધારિત કર્યો છે.એસસીઆર ખાતે પી.૧૨૯,
ન્યાયમૂર્તિ સુબ્બા રાવે (તે સમયે તેમના સ્વામી તરીકે) નીચેના
સિદ્ધાંતો રજૂ કર્યા હતા:(આકાશવાણીનો ફ્કરો ૯)

“૯ ઉપરોક્ત ચર્ચા નીચેના પરિણામો આપે છે:(૧) અપીલ
અદાલતને એવા પુરાવાઓની સમીક્ષા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે કે
જેના પર નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ સ્થાપિત થાય છે; (૨)
શીઓ સ્વરૂપ કેસમાં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતો (એ. આઈ. આર. ૧૯૩૪
પી. સી. ૨૨૬ (૨)) આવી અપીલનો નિકાલ કરવા માટે અપીલ
અદાલતના અભિગમ માટે યોગ્ય માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે; અને
(૩) આ અદાલતના ચુકાદાઓમાં ઉપયોગમાં લેવાતા વિવિધ
શબ્દસમૂહો, જેમ કે (i) "નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો", (ii)
"સારા અને પૂરતા પ્રમાણમાં નક્કર કારણો", અને (iii) "મજબૂત
કારણો" નો હેતુ સંપૂર્ણ પુરાવાની સમીક્ષા કરવા અને તેના પોતાના
નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે નિર્દોષતા સામેની અપીલમાં અપીલ
અદાલતની અસંદિગ્ધ શક્તિને ઘટાડવાનો નથી; પરંતુ આમ
કરતી વખતે તેણે માત્ર હકીકતના પ્રશ્નો અને તે તથ્યો પર નિષ્કર્ષ
પર પહોંચવામાં નિર્દોષતાના તેના આદેશના સમર્થનમાં નીચેની
અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો પર અસર કરતી દરેક

બાબતને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ નહીં, પરંતુ તેના ચુકાદામાં તે કારણો પણ વ્યક્ત કરવા જોઈએ, જે તેને નિર્દોષતા વાજબી ન હોવાનું માનવા તરફ દોરી જાય છે.

૧૭ સુમન સૂદ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૨૦૦૭ એસ. સી. ૨૭૭૪:૨૦૦૭ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ૬૦૮૫. ૫૦૧૩) માં આ અદાલતના ચુકાદાનો પણ ઉપયોગી સંદર્ભ આપી શકાય છે, જેમાં આ અદાલતે અગાઉના કેસોમાં, ખાસ કરીને ચંદ્રપ્પા વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૨૦૦૭ એસ. સી. (સપ) ૧૧૧: અદાલત દ્વારા જણાવેલા સિદ્ધાંતોને મંજૂરી સાથે પુનરાવર્તિત કર્યા હતા.૨૦૦૭ એર એસસી૬૦૮૫ ૧૮૫૦). "નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો", "સારા અને પર્યાપ્ત આધારો", "ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો", "વિકૃત તારણો", "સ્પષ્ટ ભૂલો" વગેરે જેવી અભિવ્યક્તિઓ નિર્દોષતા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને ઘટાડવાનો દર્શાવે નથી, તેના પર ભાર મૂકતા કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે આવા શબ્દસમૂહો "ભાષાના વિકાસ" ની પ્રકૃતિમાં વધુ છે, જે નિર્દોષતામાં દખલ કરવા માટે અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકે છે.આમ, જ્યાં માત્ર એક જ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવો શક્ય છે એટલે કે ફરિયાદી

પક્ષનો પુરાવો આરોપીના અપરાધ તરફ નિર્દેશ કરે છે અને ચુકાદો તેના વિરુદ્ધ છે, તો કોર્ટ નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરી શકે છે.

૧૦ એક તરફ દોષિત ઠેરવવા સામેની અપીલ અને બીજી તરફ નિર્દોષ જાહેર કરવા વચ્ચે ખૂબ જ નાનો પરંતુ સારો તફાવત છે. આ અદાલતના ન્યાયિક અભિપ્રાયની પ્રાધાન્યતા એ છે કે દોષિત ઠેરવવા સામેની અપીલ અને નિર્દોષ જાહેર કરવા સામેની અપીલ વચ્ચે કોઈ નોંધપાત્ર તફાવત નથી, સિવાય કે નિર્દોષ જાહેર કરવા સામેની અપીલ પર કાર્યવાહી કરતી વખતે અદાલત એ સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખે છે કે આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણા તેના નિર્દોષ જાહેર કરવાના નિર્ણય દ્વારા મજબૂત કરવામાં આવી છે અને જો ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા અપનાવવામાં આવેલો મત વાજબી હોય અને તેના દ્વારા લેવામાં આવેલા નિષ્કર્ષમાં તેના આધારો રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પર સારી રીતે દર્શાવવામાં આવ્યા હોય, તો નિર્દોષ જાહેર કરવામાં દખલ ન કરી શકાય. આમ, કોર્ટ દ્વારા તેના અપીલ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે આ દંડ ભેદને ધ્યાનમાં રાખવો પડશે. સુવર્ણ નિયમ એ છે કે કોર્ટ બંધાયેલી છે અને તે ન્યાયની નિષ્ફળતાને રોકવા માટે તેની ફરજ છોડશે નહીં,

જ્યાં દખલગીરી અનિવાર્ય છે અને ન્યાયના અંતની જરૂર છે અને ન્યાયિક અંતઃકરણને ખુશ કરવું જરૂરી છે.

૧૧ ઉપરાંત, આ અદાલતને એવા સિદ્ધાંતો જણાવવાનો પ્રસંગ મળ્યો હતો કે જે નિર્દોષતા સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે અપીલ અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લઈ શકાય. સંપૂર્ણ પુરાવાની સમીક્ષા કરવા અને ફરીથી જોવા માટે કાયદામાં કોઈ સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ નથી, જેના પર નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ સ્થાપિત થાય છે. જો, તપાસ પર, અપીલ અદાલતને લાગે કે નીચલી અદાલતનો નિર્ણય ખોટા મંતવ્યો પર આધારિત છે અને કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિ વિરુદ્ધ છે, તો નિર્દોષ જાહેર કરવાના ઉપરોક્ત આદેશને રદ કરવો જોઈએ. {રાજ્ય (દિલ્લી વહીવટીતંત્ર) વિરુદ્ધ લક્ષ્મણ કુમાર અને અન્યો (૧૯૮૫) ૪ એસ. સી. સી. ૪૭૬ જુઓ: (એર ૧૯૮૬ એસ.સી. ૨૫૦)}; રાજ કિશોર ઝા વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્ય [એર ૨૦૦૩ એસ.સી. ૪૬૬૪]; પોલીસ નિરીક્ષક, તમિલનાડુ વિરુદ્ધ જહોન ડેવિડ [જે.ટી. ૨૦૧૧ (૫) એસ.સી. ૧: (એર ૨૦૧૧ એસ.સી. (સી.આર.આઈ.) ૧૧૩૫: ૨૦૧૧ એર એસ.સી. ૬૫૮૫. ૨૭૬૪)]}.

૧૨ યોગ્ય રીતે કહીએ તો, આપણે વર્તમાન કેસના સંદર્ભમાં તપાસ કરવી પડશે કે શું ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાના વિવાદિત ચુકાદાથી કોઈ કાનૂની નબળાઈ છે કે પુરાવાની ખોટી પ્રશંસા પર આધારિત છે.

૧૩ અમારા વિચારમાં, વિવાદિત ચુકાદો કોઈ કાનૂની નબળાઈથી પીડાતો નથી અને તેથી, તેમાં કોઈ દખલગીરીની જરૂર નથી. ઘટનાઓના સામાન્ય ક્રમમાં, આપણે નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદામાં દખલ ન કરવી જરૂરી છે.

૭ કોર્ટે એવો પણ મત વ્યક્ત કર્યો હતો કે અપીલીય અદાલત એ હકીકતની અવગણના ન કરી શકે કે તેણે ચુકાદામાં તેનું કારણ વ્યક્ત કરવું જોઈએ, જેના કારણે તે એવું માને છે કે નિર્દોષતા વાજબી નથી. આ અદાલત દ્વારા એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે અપીલ અદાલતે એ હકીકત પણ ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ કે ટ્રાયલ કોર્ટને સાક્ષી પેટીમાં સાક્ષીઓને જોવાનો લાભ મળ્યો હતો અને નિર્દોષતાની ધારણા નિર્દોષતાના આદેશથી નબળી પડતી નથી અને આવા કિસ્સાઓમાં જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો પર પહોંચી શકાય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ

કોર્ટના તારણોને ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.[જુઓ સી. એન્ટોની વિરુદ્ધ કેજી રાઘવન નાયર [(૨૦૦૩) ૧ એસસીસી ૧: (એર ૨૦૦૩ એસ.સી. ૧૮૨:૨૦૦૨ એર એસ.સી.ડબલ્યુ. ૪૬૧૭)]; અને ભીમ સિંહ રૂપ સિંહ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય [(૧૯૭૪) ૩ એસ.સી.સી. ૭૬૨:(એર ૧૯૭૪ એસ.સી. ૨૮૬)].

૮ જો આપણે ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતનું કંઈક અંશે સંક્ષિપ્તમાં વિશ્લેષણ કરીએ, તો તે સ્પષ્ટ છે કે ફોજદારી કેસોમાં ન્યાયના વહીવટની જાળમાંથી પસાર થતો સુવર્ણ સૂત્ર એ છે કે જો કોઈ કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય, તો એક આરોપીના અપરાધ તરફ અને બીજો તેની નિર્દોષતા તરફ નિર્દેશ કરે છે, જે દ્રષ્ટિકોણ આરોપી માટે અનુકૂળ છે તે અપનાવવો જોઈએ.અપીલીય અદાલતની સત્તા પર કોઈ અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદાઓ નથી પરંતુ તેનો ઉપયોગ થોડી સાવધાની સાથે કરવામાં આવે છે.ન્યાયની નિષ્ફળતા ટાળવી એ અદાલતની સર્વોચ્ચ વિચારણા હોવી જોઈએ.ન્યાયની નિષ્ફળતા જે દોષિતને નિર્દોષ જાહેર કરવાથી ઉદ્ભવી શકે છે તે નિર્દોષને દોષિત ઠેરવવાથી ઓછી નથી.જો નિર્દોષ જાહેર થવાથી ન્યાયની નિષ્ફળતા થાય છે,

તો ઉચ્ચ અદાલત આ બાબતની હકીકતની અદાલત તરીકે તપાસ કરશે અને કાયદાની ભૂલોને સુધારતી વખતે અને પુરાવાની પ્રશંસા કરતી વખતે અપીલ કરશે. પછી અપીલ અદાલત ન્યાયના ઉદ્દેશોને પહોંચી વળવા માટે અપરાધનો ચુકાદો નોંધવા માટે પણ આગળ વધી શકે છે, જો તે ખરેખર જરૂરી હોય તો.”

[ભાર મૂકવામાં આવ્યો]

૬.૪ આમ, એવું તારણ કાઢવામાં આવે છે કે જ્યાં ચુકાદો ગંભીર કાનૂની નબળાઈથી પીડાય છે જે પુરાવાની ખોટી પ્રશંસા પર આધારિત હોય, જ્યાં સુધી ત્યાં નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો અને ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો ન હોય કે જે વિફૂત તારણો પર પહોંચ્યા હોય અને ગંભીર અને સ્પષ્ટ કાનૂની ભૂલો કરવામાં આવી હોય, ત્યાં અપીલ અદાલતમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ રહેશે નહીં.

સાબિતીની લાયકાત:

૭ આ કાનૂની પૃષ્ઠભૂમિ સાથે, જો કોઈ પુરાવાઓની તપાસ કરે છે, જે ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યા છે, તો પોસ્ટમોર્ટમ ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧, ડૉ. મકવાના દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું, જેમણે મૃતકની ખોપરી ઉપરની

ચામડીના (અનુકપાલ હાડકાના) હતાશ અસ્થિભંગને શોધી કાઢ્યો હતો અને આવી ઈજા એ પૂર્વ-મોર્ટમની પ્રકૃતિ હતી.પોસ્ટમોર્ટમ નોટમાં મૃત્યુનું કારણ 'માથામાં ઈજા થવાને કારણે આઘાત' હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું છે.કૉલમ નંબર ૧૭ પર ઉલ્લેખિત બાહ્ય ઈજાઓ કૉલમ નંબર ૧૯ માં પ્રતિબિંબિત આંતરિક ઈજાઓને અનુરૂપ હતી.આમ, પોસ્ટમોર્ટમ નોટ (આંક-૬) પરથી જોઈ શકાય છે કે ફરિયાદી પક્ષ એ સ્થાપિત કરવામાં સફળ રહ્યો કે મૃત્યુ માથાની ઈજાને કારણે થયું હતું.ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧ અનુસાર, મૃતક મુદ્દામલ લેખ નંબર ૯ એટલે કે ધારિયાના શરીરનું પીએમ કરનાર ડૉક્ટર ઉપરોક્ત ઈજા પહોંચાડવામાં સક્ષમ હતા.વધુમાં, તબીબી અભિપ્રાય મુજબ, મૃતકને થયેલી ઈજાઓ સામાન્ય રીતે મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હતી.

૭.૧ મૃતકના મૃતદેહનો પંચનામા, આંક-૧૦, જે ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૨ની હાજરીમાં દોરવામાં આવ્યો હતો, તે ફરિયાદી પક્ષના કેસને સમર્થન આપતો ન હતો.જોકે, આ વાત આઈ. ઓ. શ્રી એચ. એલ. સંઘડા-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૨૧ દ્વારા સાબિત થઈ હતી.તે માથા પરની ઈજાઓને પણ પ્રતિબિંબિત કરે છે.હોસ્પિટલમાં મૃતકના માથા પર લગાવેલી પટ્ટીનો પણ તેમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.મૃતક દ્વારા પહેરવામાં આવેલા કપડાં પણ જપ્ત કરી લેવામાં આવ્યા હતા અને મૃત્યુનું સ્પષ્ટ કારણ માથા પર ગંભીર ઈજાઓ હતી.

૭.૨ અહીં, તે ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૩, ડૉ. ચૌહાણની જુબાનીનો સંદર્ભ આપવા માટે સુસંગત હશે, જેઓ સિવિલ હોસ્પિટલમાં તબીબી અધિકારી તરીકે ફરજ બજાવી રહ્યા હતા, જેમની સામે ઇજાગ્રસ્તોને દર્દી તરીકે લાવવામાં આવ્યા હતા.દર્દી બેભાન હતો અને સંબંધીઓ દ્વારા લગભગ ૦૭ વાગ્યે હુમલો કરવામાં આવ્યો હોવાનો ઇતિહાસ આપવામાં આવ્યો હતો:૦૦ પીએમ.તેમણે મૃતકને કાનની નજીક માથા પર થયેલી ઇજાઓ વિશે પણ વાત કરી છે.તે ૮ X ૧ સે. મી. હતું, જે પશ્ચાદવર્તી અસ્થિ સુધી ઊંડું હતું.ડાબા કાનમાંથી લોહી વહી રહ્યું હતું.તેને એસએસજી હોસ્પિટલમાં લઈ જવાની સલાહ આપવામાં આવી હતી, કારણ કે ઇજાઓ ગંભીર હતી અને તેને તીક્ષ્ણ હથિયારથી મારવામાં આવ્યો હતો.જો કે, ઇજાગ્રસ્તનું પરિવહન દરમિયાન અવસાન થયું હતું અને તેથી, તેના મૃતદેહને ગોધરાની સિવિલ હોસ્પિટલમાં પરત લાવવામાં આવ્યો હતો અને પંચનામાની તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી.ડૉ. ચૌહાણ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ એમએલસી પ્રમાણપત્ર પ્રમાણિત કરે છે કે અર્જુનભાઈ નામના એક દર્દીને હોસ્પિટલમાં લાવવામાં આવ્યો હતો અને હુમલાનો ઇતિહાસ આપવામાં આવ્યો હતો.આ ઇજાઓ વિરોધી પક્ષ દ્વારા કુહાડી અને લાકડાની લાકડીથી થઈ હોવાનું કહેવાય છે.

૭.૩ ઓપંચનામા દ્વારા મૃતકના શરીરમાંથી કપડાં પણ મળી આવ્યા હતા (આંક -૨૯), પરંતુ પંચ સાક્ષીઓ-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૮ (આંક-૨૮) એ

ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો ન હતો.અલબત્ત, તેમણે પંચનામા પર પોતાની સહી કરી હતી.પોસ્ટમોર્ટમ કર્યા બાદ કપડાં મળી આવ્યા હતા.

૭.૪ ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૯ (આંક-૩૪) એ પણ પંચનામા (આંક-૨૯) પર તેમની સહીની ઓળખ કરી હતી, પરંતુ તેમણે તેમની હાજરીમાં પંચનામા દોરવામાં આવ્યો હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.આખરે મૃતકના કપડાં તપાસ માટે એફએસએલને મોકલવામાં આવ્યા હતા.એફએસએલ (આંક-૬૩) ના અહેવાલ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે, ઉપરોક્ત કપડાં પર લોહી મળી આવ્યું હતું, જે જૂથ 'બી' નું હતું અને મૃતકનું રક્ત જૂથ 'બી' હતું.

૮ આમ, ઉપર જે પુરાવાઓની ચર્ચા કરવામાં આવી છે તે મૃતકને થયેલી ઓસીસિસ્ટલ હાડકાની ઊંડી ઇજાને સાબિત કરે છે, જે પ્રકૃતિની સામાન્ય પ્રક્રિયામાં મૃતકના મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હતી.ઓસીસિસ્ટલ અસ્થિ પર કથિત ઇજાના કારણે કાનમાંથી લોહી વહી રહ્યું હતું અને તેનાથી તેના કપડાં પર પણ ડાઘ આવી ગયો હતો, જે પંચનામા રેકૉર્ડ કર્યા પછી પોલીસે જપ્ત કરી લીધા હતા.આ કોઈ ઇજા નથી, જે કાં તો અકસ્માતને કારણે થઈ હતી અથવા પોતાને ઇજા પહોંચાડવા માટે થઈ હતી.તે કોઈ પણ રીતે હત્યાની પ્રકૃતિ હતી.

એકમાત્ર મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન કે જેના પર ધ્યાન આપવાની જરૂર છે તે એ છે કે શું ફરિયાદી પક્ષ વાજબી શંકાની બહાર સાબિત કરવામાં સફળ થયો કે આવા હત્યાનું મૃત્યુ હત્યા સમાન છે, જે તેને અપીલકર્તાની સંડોવણી સાથે જોડે છે. ફરિયાદી પક્ષના જણાવ્યા અનુસાર મૃતકની પત્ની આ ઘટનાની નજરે જોનાર સાક્ષી છે. તે સાંજે દુર્ભાગ્યપૂર્ણ દિવસે રડવાનો અવાજ સાંભળીને પોતાની દીકરી સાથે ઘટના સ્થળે દોડી ગઈ હતી. તેમણે જ મૃતક અને અપીલકર્તા વચ્ચેના વિવાદની પૃષ્ઠભૂમિ આપી હતી. તેણીએ એ દુર્ભાગ્યપૂર્ણ દિવસે તેના પતિ કામ પર ગયા હોવાનું પણ જણાવ્યું હતું અને જ્યારે તેણી પડોશમાં બૂમો પાડે છે ત્યારે જ તેણી અપીલકર્તા દ્વારા તેના પતિ પર ધારિયા વડે હુમલો કરવામાં આવી રહ્યો હોવાનું જાણવા ઘટના સ્થળે દોડી ગઈ હતી. વિવાદનું કારણ એ હતું કે તેમના એક કાકાની જમીન અપીલકર્તા અને મૃતક બંને દ્વારા ખેડવામાં આવી હતી. ઘટનાની તારીખના લગભગ ચાર દિવસ પહેલાં મૃતકની એક ભેંસ અપીલકર્તાના ખેતરમાં પ્રવેશી હતી અને ડાંગરનો પાક ચરાવી હતી. તેથી, અપીલકર્તાએ તે વિશે ફરિયાદ કરી હતી અને તેના સ્વર્ગસ્થ પતિએ અપીલકર્તાને તેના નુકસાનની ભરપાઈ કરવાની ખાતરી આપી હતી. તેણીએ એમ પણ જણાવ્યું હતું કે તેના સસરાએ જમીનને ચાર ભાઈ-બહેનોમાં વહેંચી દીધી હતી. તેણી તેના પતિ સાથે અલગ રહેતી હતી, જ્યારે તેણીની સાસુ અને સસરા અપીલકર્તા સાથે રહેતા હતા, જે અપરિણીત હતા. તેણીએ એ વાત પર પણ ભાર મૂક્યો હતો કે તે પોલીસ સ્ટેશનમાં દોડી ગઈ હતી, કારણ કે તે અપીલકર્તાથી ડરી ગઈ હતી, અને

તેના સાળા એટલે કે અપીલકર્તાએ તેના પતિ પર મારામારી કરી હોવાની પોલીસને જાણ કરી હતી.

૮.૧ તેની કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં, આ સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું હતું કે તેના સસરાનું નિવાસસ્થાન તેના પોતાના ઘરથી અડધો કિલોમીટર દૂર છે. કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નમાં તેણે જવાબ આપ્યો કે સસરા પાસે લગભગ ૨ એકર જમીન છે, જે તેણે ભાઈ-બહેનોમાં વહેંચી હતી. તેણી આ સૂચન સાથે સહમત નહોતી થઈ. કે ભેંસની ઘટનાના ચાર દિવસ પહેલા, મૃતક અને અપીલકર્તા વચ્ચે સારા સંબંધો હતા. તેમણે એ વાતને પણ નકારી કાઢી હતી કે મૃતક અને અપીલકર્તા સંયુક્ત રીતે ખેતીની જમીનની ખેતી કરતા હતા. તેણીના પતિ અપીલકર્તાના નિવાસસ્થાને શા માટે ગયા હતા તે અંગે તેણીને કોઈ ખ્યાલ નહોતો. તેણીને જે એકમાત્ર સૂચન આપવામાં આવ્યું હતું તે એ હતું કે તેણી તેના સસરાની જમીન પર કબજો કરવા આતુર હતી અને તે માટે અપીલકર્તાને ખોટી રીતે અને ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યો હતો, જેને તેણીએ નિશ્ચિતપણે નકારી કાઢ્યો હતો.

૯ નરસિંહભાઈ દલભાઈ બારિયા-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૩ મૃતકના પિતા અને અપીલકર્તા છે. તેમના જણાવ્યા અનુસાર, અપીલકર્તા અને મૃતક વચ્ચે કોઈ ઉગ્ર બોલાચાલી થઈ ન હતી. જો કે, તે સંમત થયો કે ભેંસ અપીલકર્તાના

ખેતરમાંથી ડાંગર ચરાવે છે.તેમણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે ઘટનાની તારીખે વરસાદ પડી રહ્યો હતો અને બૂમો સાંભળીને જ્યારે તેઓ સ્થળ પર પહોંચ્યા ત્યારે તેમણે તેમના પુત્રને મૃત હાલતમાં જોયો હતો.તેને ખબર નહોતી કે તેના દીકરાની હત્યા કોણે કરી હતી.આ સાક્ષીએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો ન આપ્યો હોવાથી તેને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

૯.૧ પોતાની કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે રાત્રે તેઓ તેમના બીજા પુત્ર ગુલાબસિંહ-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૯ના ઘરે જતા હતા.જોકે, બૂમો સાંભળીને તેઓ ઘરે પરત ફર્યા અને અર્જુનજી ધાયલ હાલતમાં પડેલો જોયો.તેઓ એ સૂચન સાથે સહમત ન હતા કે ડાંગર ચરાવવાને કારણે વિવાદ ઊભો થયો હતો.પોલીસ સ્ટેશનમાં કોણ ગયું તે અંગે તે અજાણ હતા, પરંતુ તેણે પુષ્ટિ કરી કે તે મૃતકની પત્ની અને તેની પુત્રી હતી, જે તેને ગોધરાની સિવિલ હોસ્પિટલમાં લઈ ગઈ હતી.પુત્રને એસએસજી હોસ્પિટલમાં લઈ જતી વખતે તેના પુત્રને મૃત જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૦ ભરતસિંહ નરસિંહ બારિયા-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૪ ભાઈ છે, જે પડોશમાં રહેતો હતો.તેમણે ફરિયાદી પક્ષના કેસને પણ ટેકો આપ્યો નથી.

૧૧ સુરેખાબેન ભરતસિંહ બારિયા-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૫, જે મૃતકની સાળી હતી, તેણે પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો ન આપવાનું પસંદ કર્યું હતું.

૧૧.૧ આ સાક્ષીની ઉલટતપાસ દરમિયાન, ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ આરોપી-અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે સંમતિ વ્યક્ત કરી હતી કે મૃતકોને ઢોરના શિંગડાથી ઈજાઓ થઈ હતી.

૧૨ રૂપલીબેન નરસિંહ બારિયા-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૬ મૃતકની માતા છે, જેની આંક-૪૪ દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી હતી, તેણે પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો ન હતો.તેણીએ પણ ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૫ની હરોળમાં પદભ્રષ્ટ કરી હતી અને જણાવ્યું હતું કે આ ઈજા પશુઓને કારણે થઈ હતી.

૧૩ સૂરજબેન ગુલાબસિંહ બારિયા-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૮ પણ મૃતકની સાળી છે.તેણીએ પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસને કોઈ ટેકો આપ્યો ન હતો અને અર્જુનભાઈના મૃત્યુના કારણ અને કારણ વિશે અજાણતા દલીલ કરી હતી.

૧૪ ગુલાબસિંહ નરસિંહ બારિયા-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૯ મૃતકના ભાઈ-બહેનોમાંથી એક છે અને અપીલકર્તાની પણ.તેમણે પણ તે જ રીતે પદભ્રષ્ટ કર્યા અને ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો ન આપવાનું પસંદ કર્યું.

૧૫ હિરિબેન માથુરભાઈ પટેલ-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૨૦ એ પ્રથમ માહિતી આપનારની માતા છે, જે પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસનો વિરોધ કરે છે.તેણીના જણાવ્યા અનુસાર, તેણીની પુત્રીએ તેમને જણાવ્યું હતું કે તેમના જમાઈને પશુઓના શિંગડાથી ઈજા થઈ હતી અને તેના પરિણામે તેમને હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા, જ્યાં તેમણે અંતિમ શ્વાસ લીધા હતા.

આમ, તે તદ્દન સ્પષ્ટ છે કે, પ્રથમ માહિતી આપનાર સિવાય, કોઈએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો ન હતો.મૃતકના ભાઈ-બહેનો અને તેના માતા-પિતાએ સ્પષ્ટ કારણોસર ફરિયાદી પક્ષને કોઈ ટેકો ન આપવાનું પસંદ કર્યું.જ્યારે મૃતક અને તેના પરિવારે તેના પોતાના ભાઈના હાથે દુઃખ સહન કર્યું અને તેથી, પરિવારના અન્ય કોઈ સભ્ય આ કાર્યને ટેકો આપે તેવી અપેક્ષા રાખવી એ અશક્ય માટે પૂછવું છે.

૧૬ શ્રી એચ. એલ. સંઘડા-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૨૧ ઘટનાની તારીખે મોરવા પોલીસ સ્ટેશનમાં પીએસઆઈ તરીકે ફરજ બજાવી રહ્યા હતા.તેમની હાજરીમાં મૃતકની પત્ની દ્વારા પ્રથમ માહિતી અહેવાલ આપવામાં આવ્યો હતો.શરૂઆતમાં, આઈપીસીની કલમ ૩૦૭ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે કેસ નોંધવામાં આવ્યો હતો. જો કે, ઈજાગ્રસ્તો મૃત્યુ પામ્યા પછી, સારવાર

દરમિયાન, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૭ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનો ઉમેરવામાં આવ્યો.

૧૬.૧ પી. એસ. ઓ. એ આઈ-સી.આર નંબર તરીકે નોંધણી કરાવી હતી.

૪૯૪ /૨૦૧૧ અને તેને તપાસ માટે ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૨૧ને મોકલી હતી.

૧૭ નજીકના સંબંધીઓ, એટલે કે મૃતકની પત્ની-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી ૧૦ ના પુરાવાની પ્રશંસા કરતા પહેલા, અપીલકર્તાની ધરપકડ પંચનામા તેમજ હથિયારની જમી પણ મહત્વ ધારણ કરશે.

૧૭.૧ એકવાર એફ. આઈ. આર. દાખલ થયા પછી, અપીલકર્તાની ધરપકડ કરવામાં આવી અને ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૪, આંક-૧૭ની હાજરીમાં તેના કપડાં જપ્ત કરવામાં આવ્યા. ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૪ એ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો ન હતો.જોકે, આ પંચનામા આઈ. ઓ. દ્વારા સાબિત થયા હતા, જેમની હાજરીમાં આ જ સિદ્ધ થયું હતું.આરોપીઓના કપડાં પણ જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા.

૧૮ અન્ય પંચ સાક્ષી-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૬, એટલે કે રંજનસિંહ મનસુખભાઈ પટેલ, પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપતા ન હતા અને તેમણે માત્ર પંચનામા પર તેમની સહીની ઓળખ કરી હતી.

૧૯ ગુનાના દ્રશ્યનો પંચનામા (આંક-૨૪) ૨૯/૦૮/૨૦૧૧ પર દોરવામાં આવ્યો હતો અને ઉપરોક્ત પંચનામાના પંચ સાક્ષીઓમાંથી કોઈએ પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો ન હતો.આઈ. ઓ. ની હાજરીમાં નિયંત્રણ નમૂના અને કાદવ નમૂના એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ તેને એફએસએલને મોકલવામાં આવ્યો હતો. આ પંચનામાના પંચ સાક્ષીઓએ પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો ન હતો.

૧૯.૧ મૃતકના કપડાં એફ. એસ. એલ. ને મોકલવામાં આવ્યા હતા અને હળવા વાદળી રંગના શર્ટમાંથી પટ્ટીઓ અને સીવણના કામ સાથે લોહીનું જૂથ 'બી' હતું, જે મૃતકનું લોહીનું જૂથ હતું.રેકૉર્ડ પર અપીલકર્તાનું કોઈ રક્ત જૂથ નથી.જો કે, તે ત્યારે જ મહત્વ ધારણ કરી શકે છે જ્યારે આરોપીની વ્યક્તિને કોઈ ઈજા થાય છે, જ્યાં ફરિયાદી પક્ષે આવી ઈજા સમજાવવી જરૂરી છે, નહીં તો તે ફરિયાદી પક્ષના કેસ માટે જીવલેણ સાબિત થઈ શકે છે.જો કે, હાથ પરના કેસમાં, અપીલકર્તાની વ્યક્તિ પર કોઈ ઈજા જોવા મળતી નથી, આ અદાલતના

અભિપ્રાયમાં, અપીલકર્તાના શર્ટ પર લોહીના જૂથ 'બી' ની હાજરી ખૂબ મહત્વ ધારણ કરશે.

૨૦ અપીલકર્તા માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા તેમના કેસના સમર્થનમાં ઉઠાવવામાં આવેલા કેટલાક મહત્વપૂર્ણ આધારો આ તબક્કે વિચારણાપાત્ર છે.

(i) એકમાત્ર નજરે જોનાર સાક્ષી મૃતકની પત્ની છે, જેની હાજરી શંકાસ્પદ છે અને અન્ય કોઈ વ્યક્તિએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી, તે રસ ધરાવતી સાક્ષી હોવાથી, તેણી પર વિશ્વાસ ન કરવો જોઈએ. એવી પણ વિનંતી કરવામાં આવે છે કે તેણીનું વર્તન એકદમ વિચિત્ર હતું, કારણ કે, તેણીએ તેના પતિને છોડી દીધો હતો, જે ઈજાગ્રસ્ત સ્થિતિમાં જમીન પર પડેલો હતો, અને કોઈ પણ મદદ માટે બોલાવવાને બદલે પોલીસ સ્ટેશન ગયો હતો અને તે ઘટના સમયે તેની હાજરી અંગે શંકા પણ ઉભી કરે છે.

(ii) હથિયારની ઓળખ પણ એક અન્ય મુદ્દો છે. હથિયાર વિશે ડૉક્ટર અને અન્ય લોકોને આપવામાં આવેલ ઇતિહાસ વિષયના મૂળ.

(iii) જે અધિકારીએ એફ. આઈ. આર. નોંધી હતી, તે તે જ છે, જેણે આ કેસની તપાસ હાથ ધરી હતી અને તે પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસ માટે મહત્વપૂર્ણ ગણી શકાય.

(iv) અપીલકર્તાએ હંમેશાં ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે ફરિયાદી પક્ષનો કેસ ખૂબ જ ઓછા પુરાવા પર આધારિત છે, જે પણ માન્ય નથી. પુરાવાની એકંદર પ્રશંસા અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા નિષ્કર્ષને કારણે ન્યાયની નિષ્ફળતા થઈ હતી.

૨૧ સ્વતંત્ર રીતે ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓને સંબોધતા પહેલા, ફરિયાદી પક્ષની આગેવાની હેઠળના પુરાવાની પ્રશંસા કરીને, આ પાસાઓ પર ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને ધ્યાનમાં લેવો જરૂરી છે.

૨૧.૧ ટ્રાયલ કોર્ટે તબીબી પુરાવાઓની યોગ્ય અને યોગ્ય રીતે પ્રશંસા કરી છે, જે સાક્ષી ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧ અને ૩ દ્વારા યોગ્ય રીતે સાબિત થયા હતા. તેમાં એવું પણ માનવામાં આવ્યું હતું કે મૃતકની વ્યક્તિ પર થયેલી ઈજાઓ સામાન્ય રીતે મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હતી. તબીબી ઇતિહાસ પણ ડાયરી દ્વારા માર મારવાનો સંકેત આપે છે.

૨૧.૨ સાક્ષીઓના પુરાવાઓની વિસ્તૃત ચર્ચા કર્યા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે તારણ કાઢ્યું કે મૃતકની પત્ની દ્વારા આપવામાં આવેલ નિવેદન વધુ ભરોસાપાત્ર અને ભરોસાપાત્ર છે. ટ્રાયલ કોર્ટે બચાવ પક્ષના વકીલના દૃષ્ટિકોણને પણ સમર્થન આપ્યું ન હતું કે એકમાત્ર સાક્ષી પત્ની છે જે રસ ધરાવતી સાક્ષી છે, અને તેથી, તેણી પર વિશ્વાસ કરવો જોઈએ નહીં. તેનાથી વિપરીત, એક અને બધા સામે અને સત્યની તરફેણમાં તેમના ભારપૂર્વકના અને પ્રશંસનીય વલણને અદાલત તરફથી પ્રશંસા મળી.

૨૧.૩ જે આધારો ઉઠાવવામાં આવ્યા છે તેમાંથી એક એ છે કે નિવેદન શંકાસ્પદ છે તે ગુનાના સ્થળની બાજુ પર છે અને હાજરીથી પણ, આ ઘટના નરસિંહભાઈ બારિયા-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૩ના ઘરની પશ્ચિમ બાજુએ બની હોવાનું કહેવાય છે. પ્રથમ માહિતી આપનાર પણ સંમત થયો હતો કે આ ઘટના તેના સસરાના ઘરની પશ્ચિમ બાજુએ બની હતી અને તે તારણ કાઢે છે કે આઈઓ ની જુબાની પ્રદર્શનનો પંચનામા છે-૨૫ એકસાથે વાંચવામાં આવે છે, ઘટનાનું સ્થળ નરસિંહભાઈ બારિયા-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૩ ના નિવાસસ્થાનની પશ્ચિમ બાજુએ હતું. તે નરસિંહભાઈ-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૩ના નિવાસસ્થાનના ઢોળાવ પર હતું અને ઉપરોક્ત ઢોળાવમાંથી પસાર થતું, ગુનાનું સ્થળ આવેલું છે, અને તેથી, તે પ્રથમ માહિતી આપનારનું સંસ્કરણ પણ માનવામાં આવે છે.

૨૧.૪ જ્યાં સુધી અપીલકર્તા દ્વારા તપાસ કરાયેલા બચાવ પક્ષના સાક્ષી સિરાજભાઈ યુસુફભાઈ શેખના પુરાવાનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી અદાલતને જાણવા મળ્યું કે સમાધાનનો દસ્તાવેજ, પ્રદર્શન-૬૯, અનુગામી નિવેદન હતું, જેમાં પ્રથમ માહિતી આપનાર-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૦ એ અકસ્માતને કારણે ઘટના બની હોવાના પ્રસ્તાવ સાથે સંમત થયા હતા. આ આધાર પર કે જુબાની ૨૧/૦૪/૨૦૧૨ ની છે, જ્યારે નિવેદન ૧૧/૦૭/૨૦૧૨ નું છે, જ્યારે બચાવ પક્ષને જાણવા મળ્યું કે તેઓએ સમાધાન કર્યું હોવાની ખાતરી થવાની સંભાવના હોઈ શકે છે. તે પ્રતિ-વિસ્ફોટ દ્વારા જ સમાધાન દસ્તાવેજ તૈયાર કરવા માટે ઉપરોક્ત કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી.

૨૧.૫ અહીં, આ તબક્કે સર્વોચ્ચ અદાલતે '**ગોવિંદરાજુ @ગોવિંદરાજુ વિરુદ્ધ શ્રીરામપુરમ અને અન્ય રાજ્ય**' (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં કરેલા અવલોકનો પર વિચાર કરવો મહત્વપૂર્ણ રહેશે, જે આ રીતે વાંચે છે:

“૧૧ હવે, અમે અપીલકર્તા વતી ઉઠાવવામાં આવેલી બીજી રજૂઆત પર આવીએ છીએ કે ભૌતિક સાક્ષીની તપાસ કરવામાં આવી નથી અને પોલીસ સાક્ષી (આંખના સાક્ષી) ની એકમાત્ર જુબાની પર આધાર રાખી શકાતો નથી. તે પુરાવાના કાયદાની એક

સ્થાયી દરખાસ્ત છે કે તે સાક્ષીઓની સંખ્યા નથી જે મહત્વની છે પરંતુ તે પદાર્થ છે.જો ફરિયાદી પક્ષ મર્યાદિત સંખ્યામાં સાક્ષીઓ હોવા છતાં પણ આરોપીના અપરાધને ઘરે લાવી શકે તો મોટી સંખ્યામાં સાક્ષીઓની તપાસ કરવી પણ જરૂરી નથી.લઘુ માંઝી અને અન્ય વિરુદ્ધ ઝારખંડ રાજ્ય (૨૦૦૩) ૨ એસસીસી ૪૦૧ ના કિસ્સામાં:(એર ૨૦૦૩ એસ.સી. ૮૫૪:૨૦૦૩ એર એસ.સી.૬બલ્યુ. ૩૦૮), આ અદાલતે સાક્ષીઓની મૌખિક જુબાનીને ત્રણ વર્ગોમાં વર્ગીકૃત કરી હતી:—

એ સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય;

બી સંપૂર્ણપણે અવિશ્વસનીય; અને

સી ન તો સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય છે અને ન તો સંપૂર્ણપણે અવિશ્વસનીય છે.

૧૨ સાક્ષીઓની ત્રીજી શ્રેણીમાં, અદાલતે સાવધ રહેવું પડશે અને જોવું પડશે કે આવા સાક્ષીના નિવેદનને અન્ય સાક્ષીઓ દ્વારા અથવા અન્ય દસ્તાવેજ અથવા નિષ્ણાત પુરાવા દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવે છે કે કેમ.સમાન રીતે સારી રીતે સ્થાપિત કાયદાની દરખાસ્ત છે કે જ્યાં આ ઘટનાનો એકમાત્ર સાક્ષી હોય,

ત્યાં તેના પુરાવાને સાવધાની સાથે સ્વીકારવો પડશે અને અન્ય સાક્ષીઓ દ્વારા આપવામાં આવેલા પુરાવા અથવા અન્યથા નોંધાયેલા પુરાવાઓના ટચસ્ટોન પર તેનું પરીક્ષણ કર્યા પછી.એકમાત્ર સાક્ષીનો પુરાવો સચોટ, વિશ્વસનીય હોવો જોઈએ અને ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા જણાવવામાં આવેલી ઘટનાઓની સાંકળમાં અનિવાર્યપણે ફિટ થવો જોઈએ.જ્યારે ફરિયાદી પક્ષ એકમાત્ર નજરે જોનાર સાક્ષીની જુબાની પર આધાર રાખે છે, ત્યારે આવા પુરાવા સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર હોવા જોઈએ.ઘટના સમયે આવા સાક્ષીની હાજરી શંકાસ્પદ હોવી જોઈએ નહીં.જો એકમાત્ર સાક્ષીનો પુરાવો અન્ય સાક્ષીઓ સાથે વિરોધાભાસી હોય, તો આરોપીની સજાના પાયા તરીકે આવું નિવેદન આપવું સલામત ન પણ હોઈ શકે.આ એવા કેટલાક સિદ્ધાંતો છે જે કોર્ટે સતત અને નિશ્ચિતતા સાથે રજૂ કર્યા છે.આ સંબંધમાં જોસેફ વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય (૨૦૦૩) ૧ એસ. સી. સી. ૪૬૫ના કેસોનો સંદર્ભ આપી શકાય છે:(એર ૨૦૦૩ એસ.સી. ૫૦૭:૨૦૦૨ એર એસ.સી.૬૫૮૫. ૪૮૩૩) અને ટીકા રામ વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય (૨૦૦૭) ૧૫ એસ.સી.સી. ૭૬૦.ઝપસા કબારી અને અન્યો વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય (૨૦૦૧) ૧૦ એસ. સી. સી. ૮૪ ના કિસ્સામાં પણ:(એ. આઈ. આર.

૨૦૦૨ એસ. સી. ૩૧૨:૨૦૦૧ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ૬૫૮૫. ૫૦૩૭), આ અદાલતે એવો મત વ્યક્ત કર્યો હતો કે જે સાક્ષીની હાજરી શંકાસ્પદ હોય, તો તે એકમાત્ર સાક્ષીની જુબાનીના આધારે દોષિત ઠેરવવાનો કેસ બની જાય છે. જે કે, જ્યાં સુધી ઉપરોક્ત સાક્ષી વિશ્વસનીય અને વિશ્વાસપાત્ર હોય ત્યાં સુધી એકલ સાક્ષીની જુબાની પર દોષિત ઠેરવવામાં કોઈ અવરોધ નથી.”

૨૧.૬ ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ની કલમ ૧૩૪નો ઉલ્લેખ કરવો અયોગ્ય નથી, જે મુદ્દામાં કોઈ પણ હકીકતના પુનરાવર્તિત પુરાવા પર આગ્રહ રાખતો નથી. અલબત્ત, આઈઓ એ નજીકના સંબંધીઓનું નિવેદન પાછું મેળવ્યું, જેઓ ઘટના સમયે હાજર હોવાનું માનવામાં આવતું હતું. જે કે, તેમાંથી કોઈએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો ન હતો, સિવાય કે, પ્રથમ માહિતી આપનાર, જે બૂમો સાંભળીને તેની પુત્રી સાથે ઘટના સ્થળે દોડી ગયો હતો, જ્યાં તેણે અપીલકર્તાને તેના પતિ પર મારામારી કરતો જોયો હતો અને જે તેના કારણે નીચે પડી ગયો હતો અને લોહી વહી રહ્યું હતું. જે વ્યક્તિના હાથમાં ધારિયા હતો અને જેણે તેના પતિને ઈજા પહોંચાડી હતી, તે પોલીસ સ્ટેશન જવા માટે પત્ની ડરી જાય તે અસામાન્ય નથી. અલબત્ત, તેને પોલીસ સ્ટેશન પહોંચવામાં અને તેમની સાથે પાછા આવવામાં થોડો સમય લાગ્યો. સામાન્ય રીતે, જે કોઈ વ્યક્તિ પર

હુમલો થતો જોવા મળે છે, તો તે કાં તો દરમિયાનગીરી કરશે અથવા તબીબી સહાય માટે બોલાવશે, ખાસ કરીને જ્યારે પત્નીને ખબર પડે કે તેના પતિને ગંભીર ઈજાઓ થઈ છે.જો કે, આ સાક્ષીને સંપૂર્ણપણે અવિશ્વસનીય ઠેરવવા માટે માત્ર તે જ કોર્ટ માટે આધાર ન હોઈ શકે.તેણી એ સ્વીકારવા માટે પૂરતી નિખાલસ હતી કે તેના સાળીના કૃત્યથી તેણીને તેના પોતાના અને તેની પુત્રીના જીવનથી ડર લાગ્યો હતો અને તેથી, તે પોલીસ સ્ટેશન દોડી ગઈ હતી.કોઈ ચોક્કસ પરિસ્થિતિમાં મનુષ્યના વર્તન અને વર્તન માટે કોઈ સીધું જાકીટ સૂત્ર હોઈ શકતું નથી.દરેક વ્યક્તિનું પોતાનું નિર્મિત બંધારણ હશે અને જો આપેલ પરિસ્થિતિમાં પ્રતિસાદ વિચાર કરતાં અલગ હોય, તો તે તેમની હાજરી પર સવાલ ઉઠાવશે નહીં.તેણી પાસે તેના સાળીને ખોટી રીતે ફસાવવાનું કોઈ કારણ નથી.મૃતકની ભેંસ દ્વારા અપીલકર્તાનું ડાંગર ચરાવવા અંગેનો વિવાદ ઘટનાની તારીખના થોડા દિવસો પહેલા જ થયો હતો અને તેથી, અપીલકર્તા દ્વારા ગંભીર ચિંતા વ્યક્ત કરવામાં આવી હતી.પ્રથમ માહિતી આપનારના જણાવ્યા અનુસાર, તેના પતિએ અપીલકર્તાને તેના નુકસાનની ભરપાઈ કરવાની ખાતરી આપી હતી.જો કે, જ્યારે તેનો પતિ સાંજે પાછો ન આવ્યો, ત્યારે સવારે ૧૧ વાગ્યે ઘરેથી નીકળ્યો:૦૦ તેણી અજાણ હતી કે તે ઘટનાના સ્થળે, એટલે કે અપીલકર્તાના નિવાસસ્થાને કેવી રીતે પહોંચ્યો.તેમ છતાં, તેણીએ બૂમો સાંભળી અને ઘટના સ્થળે દોડી ગઈ, જ્યાં તેણીએ અપીલકર્તાને હાથમાં ધારીયા સાથે અને મૃતકના માથા પર પ્રહાર કરતા જોયો.

તે એક સામાન્ય કાયદો છે કે એકલો સાક્ષીનો પુરાવો પણ વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવે છે, જો તે આત્મવિશ્વાસને પ્રેરિત કરે છે.તાત્કાલિક કેસમાં, ફરિયાદી પક્ષ પ્રથમ માહિતી આપનાર-પત્નીના પુરાવા દ્વારા સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો હતો કે અપીલકર્તા દ્વારા મૃતકના માથા પર માર મારવામાં આવ્યો હતો એટલું જ નહીં, પરંતુ આગળ એ પણ કે આવી ઇજાઓ સામાન્ય રીતે વ્યક્તિના મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હતી, જે અન્યથા, હત્યાનું મૃત્યુ છે.

૨૨ આ અદાલતની વિચારણા માટે જે પ્રશ્ન ઊભો થાય છે તે એ છે કે શું તે હત્યા સમાન હત્યાનું મૃત્યુ છે કે કેમ, કેસ, કારણ કે, જોગવાઈઓમાં સમાવિષ્ટ કોઈ પણ અપવાદમાં આવતો નથી, તેથી મૃતકના શરીર પર મળેલી ઇજાઓ મૃતકને અપીલ કરનાર દ્વારા કરવામાં આવી હોવાનું યોગ્ય રીતે માનવામાં આવ્યું હતું, જે ભેંસની જમીન પરની ચીડના હેતુથી પ્રેરિત હતી, જેને છોડી દેવામાં આવી હતી.તેના પતિને ચાર ભાઈ-બહેન હતા, અને તેથી, જો તે મિલકતનો કેસ હોત, તો ત્યાં અન્ય બે સાળા પણ છે, જેમના નામ ફરિયાદમાં નથી.જો પ્રથમ માહિતી આપનારનો કોઈ ખરાબ ઇરાદો અથવા ખરાબ હેતુ હોત, તો તે અન્ય લોકોને પણ સામેલ કરી શકી હોત.કારણ કે, ગુનાની ગંભીરતા એવી છે કે તેનાથી અન્ય લોકો માટે પણ તેનો સામનો કરવો મુશ્કેલ બની ગયો હોત.તેના

બદલે, તેણી અપીલકર્તાના નિવેદનને વળગી રહી હતી, જેણે તેના પતિ પર ધારિયા વડે પ્રહારો કર્યા હતા.

૨૨.૧ ફરિયાદી પક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવા, જે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા માનવામાં આવે છે કે અપીલકર્તાએ મૃતકના માથા પર ઇજાઓ પહોંચાડી હતી, જે જીવલેણ સાબિત થઈ હતી અને જે સામાન્ય રીતે વ્યક્તિના મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હતી.આ અદાલતને આવા નિષ્કર્ષમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ દેખાતું નથી.

૨૨.૨ અપીલકર્તા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા હથિયારના સંદર્ભમાં, ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૦નો પુરાવો, જે આ ઘટનાનો નજરે જોનાર સાક્ષી હતો, તે અપીલકર્તાએ ધારિયાનો ઉપયોગ કર્યો હોવાનું ખૂબ જ સ્પષ્ટ છે.અલબત્ત, ડૉ. ચૌહાણ-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૩એ જણાવ્યું હતું કે સંબંધીઓ દ્વારા ઇતિહાસ આપવામાં આવ્યો હતો કે ઇજાઓ લાકડાની લાકડીથી કરવામાં આવી હતી.ડૉ. મકવાના-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧, જેમણે મૃતકના શરીર પર પીએમ હાથ ધર્યા હતા, તેમણે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે ધારિયા સાથે ઇજાઓ શક્ય હતી અને તે સામાન્ય રીતે મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પણ પૂરતી હતી.

૨૨.૩ જો, ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ની કલમ ૨૭ મુજબ, શસ્ત્ર, પ્રદર્શન-૩૮ની શોધના પંચનામાને જોવામાં આવે, તો અપીલકર્તા ધરિયા બતાવવા માટે સંમત થયા હતા.તેમણે પંચોની હાજરીમાં આઈ. ઓ. ને ગુલાબસિંહ-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૯ના નિવાસસ્થાને લઈ ગયા હતા અને ડ્રોઈંગ રૂમની છાજલીમાંથી બહાર કાઢ્યા હતા.

૨૨.૪ અલબત્ત, એફ. આઈ. આર. માં વિસંગતતા છે, જે પ્રથમ માહિતી આપનાર-ફરિયાદ પક્ષનો સાક્ષી-૧૦ એટલે કે મૃતકની પત્ની દ્વારા ૨૮/૦૮/૨૦૧૧ પર આપવામાં આવી છે, જેમણે જણાવ્યું હતું કે તેના પતિને લાકડાની લાકડીથી માર મારવામાં આવ્યો હતો.જો કે, પાછળથી, ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ તેણીના પુરાવા રેકૉર્ડ કરતી વખતે, તેણીએ એક ધારીયા દ્વારા માર મારવામાં આવ્યો હોવાનું સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું.બે આધારો, એટલે કે, પ્રથમ, પોલીસને આપવામાં આવેલી પ્રથમ માહિતીમાં, સંદર્ભ લાકડાની લાકડીનો બનેલો છે અને બીજું, પંચ સાક્ષીઓમાંથી કોઈએ પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી, જેમની હાજરીમાં હથિયારની શોધનો પંચનામા (આંક-૩૮) દોરવામાં આવ્યો હતો, જેના પર અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે ખૂબ ભાર મૂક્યો છે.

૨૨.૫ આ અદાલતના મતે, આને ચોક્કસપણે વિસંગતતા કહી શકાય, પરંતુ, તે એટલા ગંભીર નથી કે તે ફરિયાદી પક્ષના કેસના આધારને હચમચાવી દેશે. પ્રથમ માહિતી આપનાર, પછીથી, ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ તેના જુબાનીમાં અપીલકર્તાના હાથમાં આવેલા ધારિયાની વાત કરી છે. આમ, ફરિયાદી પક્ષ આ સાક્ષી દ્વારા માત્ર ઘટનાના સમયે અપીલકર્તાની હાજરી સ્થાપિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે, અને તેણે તેના પતિના માથા પર, એટલે કે મૃતક-અર્જુનભાઈ પર પ્રહારો કર્યા છે અને અન્ય જબરજસ્ત પુરાવાઓ સૂચવે છે કે આ ઘટના ફરિયાદીના નિવાસસ્થાનની નજીક બની હતી, જે અપીલકર્તાનું નિવાસસ્થાન પણ છે, તે હકીકત સાથે કે અહીં ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવેલા પુરાવાઓ, તે કહી શકાતા નથી કે વિસંગતતા અથવા નબળાઈઓ એટલી મહત્વપૂર્ણ છે કે તે તમામ હકારાત્મક પુરાવાઓને કાઢી નાખવાનું શક્ય બનશે, જેનું નેતૃત્વ ફરિયાદી દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે. કાર્યવાહી.

૨૨.૬ વધુમાં, જો કે, પુરાવાના સમૂહમાંથી, ભલે અપીલ અદાલત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પહોંચેલા નિષ્કર્ષ સિવાયના નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે, તો પણ જ્યાં સુધી પેટન્ટ ગેરકાયદેસર ન હોય અને ન્યાયની સંપૂર્ણ નિષ્ફળતા ન હોય ત્યાં સુધી, આમાં દખલ કરવાની જરૂર નથી.

તારણ:

૨૩ પરિણામે, આ અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને તેને **નામંજૂર** કરવામાં આવે છે. ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો અને હુકમ, તારીખ:૧૪/૦૨/૨૦૧૩, ગોધરા ખાતેના પંચમહલ ખાતેના ૮મા વધારાના જિલ્લા અને સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા સેશન્સ કેસ નંબર ૧/૧૨માં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૨૪ વિદાય લેતી વખતે, અદાલતે સંહિતામાં સુધારાને અનુસરીને રાજ્ય સરકાર દ્વારા ઘડવામાં આવેલી પીડિત વળતર યોજનાનો સંદર્ભ લેવાની જરૂર છે, જેમાં સંહિતામાં કલમ ૩૫૭ એ દાખલ કરવામાં આવી છે.સંબંધિત જિલ્લાના જિલ્લા કાનૂની સેવાઓ સત્તામંડળના અધ્યક્ષ પીડિતાના કેસની તપાસ કરે અને તેને વળતર આપે.

૨૪.૧ આવા કાર્યને **બાર અઠવાડિયાના** સમયગાળામાં પૂર્ણ થવા દો.

(ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી બેલા એમ. ત્રિવેદી)

(ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી સોનિયા ગોકાની)

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.